

MUINSUSKAITSEAMET

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS

Teabevaldaja: Muinsuskaitseamet

Märge tehtud: 11.04.2025

Juurdepääsupiirang kehtib kuni: 11.04.2030

Alus: avaliku teabe seadus § 35 lg 2 p 2

Eelnõu 11.04.2025

KÄSKKIRI

Tallinn

Kuupäev digiallkirjas nr

Arheoloogilise leiukoha määramine

Muinsuskaitseaduse (edaspidi *MuKS*) § 25 lg 3, § 26 lg 1 ja lg 2 alusel:

- 1. Määratakse arheoloogiliseks leiukohaks maa-ala nimetusega „Arheoloogiline leiukoht Rannapungerja-Raadna“ Peipsi järve põhjaosas, mis külgneb Ida-Viru maakonnas, Alutaguse vallas, Rannapungerja küla ja Jõgeva maakonnas, Mustvee vallas, Raadna küla ning asub Avinurme metskond 36 (KÜ 42001:001:0302), Iisaku metskond 45 (KÜ 81501:005:0279) ja Kuupaiste (KÜ 81501:005:0281), katastriüksustel.**
- 2. Kehtestatakse arheoloogilise leiukoha maa-ala piiri vastavalt kaardile (käskkirja lisas 1).**
- 3. Maa-ala omanikul või valdajal on kohustus arheoloogilises leiukohas teha arheoloogiline uuring enne ehitamist, teede, kraavide, trasside rajamist, ja muid mulla- ja kaevetöid ning enne traalimist, süvendamistööde tegemist ja tahkete ainete kaadamist. Uuringu vajaduse ja ulatuse määrab Muinsuskaitseamet lähtuvalt kavandatud tööde iseloomust ning mahust.**
- 4. Muinsuskaitseamet kannab arheoloogilise leiukoha andmed kultuurimälestiste registrisse ja andmed edastatakse riigi maakatastrisse.**

Otsuse peale on 30 päeva jooksul võimalik esitada vaie Muinsuskaitseametile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebus Tallinna Halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

I. Asjaolud

- 1.1. MuKS § 25 lg 1 kohaselt on arheoloogiliseks leiukohaks maa- või veeala, kust on leitud arheoloogilisi leide, inimluid, ajalooliste ehituskonstruksioonide jäänuseid või muid arheoloogilisele kultuurikihile osutavaid elemente ja mis võivad neid elemente jätkuvalt sisaldada. MuKS § 24 lg 1 kohaselt on arheoloogiline leid maasse, maapinnale, ehitisse, veekogusse või selle põhjasetetesse ladestunud või peitunud arheoloogiline, sealhulgas ajaloolise, kunstilise, teadusliku või muu kultuuriväärtusega inimtekkeline ese või esemete kogum, millel ei ole omanikku või mille omanikku ei ole võimalik kindlaks teha.
- 1.2. Rannapungerja ja Raadna külates olev Peipsi järve põhjapoolse osa kaldavöönd on arheoloogiliste leidude rikas ala. Piirkonnast on leide kogutud alates 2011. aastast, süstemaatilisemad arheoloogilised leired toimusid vahemikus 2016–2024, mille käigus avastati, dokumenteeriti ja anti teaduskogudesse ligi tuhat arheoloogilist leidu.¹ Enamik leide, st savinõude katkeid, esemeid ning inim- ja loomaluid, on kiviaegsed. Vanimad avastatud leiud pärinevad varamesoliitikumist, umbes 7200 aastat e.m.a, kuid kogutud on ka esemeid ja luid neoliitikumist ning hilisrauaajast ja keskajast. Lisaks arheoloogilistele leidudele, on piirkonnas elanud inimeste kohta teateid ka juba 16. sajandi kirjalikes allikates. See näitab, et inimesed on asustanud ja kasutanud Peipsi järve põhjakallast viimase 9000 aasta vältel ja piirkonna ajalugu on rikas ning mitmekesine.
- 1.3. Arheoloogilised leiud asuvad vahetult maapinna lähedal, rannaliivas. Peipsi järve veetase kõigub ligi kolme meetri ulatuses, mistõttu sõltub leidude paljandumine aastaajast ja looduslikest oludest. Leiud on rannas nähtaval ennekõike erosiooni tulemusena, mida on põhjustanud tugev lainetus, jää liikumine ja inimtegevus, sh kohati ulatuslikud pinnasetööd ning luidete nõlvadel ja rannas mootorsõidukitega liiklemine.
- 1.4. Arheoloogiliste leirete ajal nähti piirkonnas tegutsemas otsinguvahendi kasutajaid ning hiljutiste otsingute jälgi (st värsked augud maapinnas ja labidalohistamise jäljed). Muinsuskaitseameti andmebaasis on vaid üks nõuetekohaste otsingute tegemise teavitus arheoloogilise leiukoha alalt. Arheoloogiliste leirete ajal tehtud vestlused ja avastatud otsinguvahendi kasutamise jäljed näitavad, et piirkonnas tegutsevad loata otsinguvahendi kasutajad, mis seab ohtu piirkonna kultuurikihi.
- 1.5. 2024. aastal toimusid ulatuslikud pinnasetööd Rannapungerja tuletorni all ja ligikaudu ühe kilomeetri pikkusel lõigul kaevati pinnast ning hävitati pilliroogu – kogu pilliroost

¹ Roio, M., Baburin, A. 2025. Rannapungerja I asulakoht. Ida-Virumaa, Alutaguse vald, Rannapungerja küla. Arheoloogilise leire aruanne. Link: https://register.muinas.ee/ftp/Arheoloogiliste%20uuringute%20aruanded/L-22365_A-leire_2019_RoioM_ak-30204_IdaVirumaa-Rannapungerja-I.pdf

Roio, M., Baburin, A. 2025. Rannapungerja IV asulakoht. Ida-Virumaa, Alutaguse vald, Rannapungerja küla, Iisaku metskond 45 ja Peipsi järv. Arheoloogilise leire aruanne. Link: https://register.muinas.ee/ftp/Arheoloogiliste%20uuringute%20aruanded/L-22365_A-leire_2019_RoioM_ak-30204_IdaVirumaa-Rannapungerja-IV.pdf

Roio, M., Baburin, A. 2025. Raadna asulakoht. Jõgeva maakond, Mustvee vald, Raadna küla, Avinurme metskond 36 ja Peipsi järv. Link: https://register.muinas.ee/ftp/Arheoloogiliste%20uuringute%20aruanded/L-20088_A-leire_2019_RoioM_BaburinA_ak-30204_IdaVirumaa-Raadna.pdf

vabanenud maa-ala on edaspidi erosioonile avatud, mistõttu on sellel maa-alal arheoloogiline kultuurikiht ja leidude säilimine ohustatud.

- 1.6. Eelpool toodud info põhjal võib järeldada, et maa-alal võib kultuuriväärtuslikke leide ja kultuurikihti jätkuvalt esineda, mistõttu on oht, et otsinguvahendi kasutajad leiukohast ka edaspidi leide eemaldavad kahjustades sellega maa sees säilinud kultuurikihti.

II. Menetlusosaliste ja kaasatud isikute arvamused

- 2.1. 11.04.2025 saatis Muinsuskaitseamet arheoloogilise leiukoha määramise eelnõu tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks Alutaguse Vallavalitsusele, Mustvee Vallavalitsusele, RMK-le ja eraomandis olevale kinnistu omanikule.

III. Leiukoha määramise põhjendus

- 3.1. Arheoloogilise leiukoha leiud on jaotunud kolmele maa-alale, mida on eristatud asulakoha nimetusega Rannapungerja I, Rannapungerja IV ja Raadna. Kogu piirkonnast on avastatud ja dokumenteeritud sadu arheoloogilisi esemeid, mis pärinevad 7. aastatuhandest eKr kuni keskajani ja varauusajani. Leidude seas on nii võimalikele asulakohtadele kui ka matmispaikadele viitavaid esemeid ja luid, markeerides tuhandete aastate pikkust ja mitmekesist ajalugu:

- 3.1.1. Rannapungerja I asulakoha alalt, Rannapungerja jõe suudme piirkonnas, on avastatud ja dokumenteeritud 70 esemeleidu, millest enamik pärinevad Narva kultuuri perioodist (5200–3900 e.m.a), lisaks on leide tüüpilise kammkeraamika (3900–3500 e.m.a) ja hilise kammkeraamika (3500–1750 e.m.a) perioodist. Ühtlasi avastati maa-alalt leide hilisrauaajast (11.–13. sajand) ja keskajast. Luuleide on dokumenteeritud 24, sh inimsäilmed ja erinevad looma- ja kalaliigid: metssiga, põder, metssass, haug, ahven, luts.

Luutööriistast tehtud radiosüsinikdateering pärineb Narva kultuuri perioodist (4360–4246 eKr).

- 3.1.2. Rannapungerja IV asulakoha alalt, Rannapungerja jõe suudmest läände jäävast Pepsi kaldavööndist, on avastatud ja dokumenteeritud üle 500 arheoloogilise leiu. Valdavalt on avastatud savinõukilde, domineerivad tüüpilise kammkeraamika fragmendid, lisaks on leitud nii Kriidi kui ka Karboni ladestu kvaliteetsest tulekivist esemeid: odaots, nooleotsad, kõõvitsad, uurits, naaskel. Ühtlasi leiti kivitalbasid, lihvitud luutööriistu ja erinevate loomade töötlemisjälgedega hambaid. Eriline on osaliselt säilinud veelinnukujuline luust nõel. Ühtlasi on leitud rauast nuga. Lisaks esemetele on maa-alalt avastatud 190 luuleidu, sh inimsäilmeid ning kiviaegsele

materjalile omaseid looma- ja kalaliike: põder, tarvas, kobras, valgejänes, saarmas, luts, ahven, haug².

Luuesemetest ja inimsäilmest tehtud radiosüsinikdateeringute kalibreeritud vanusega jäävad vahemikku 7065–6748 e.m.a kuni 2142–1881 e.m.a, inimsäilmed on dateeritud 3635–3496 e.m.a. Seega pärinevad leiud varamesoliitikumist kuni hilisneoliitikumini. Inimsäilmed seostuvad tüüpilise kammkeraamika matusega.

- 3.1.3. Raadna asulakoha alalt on leitud arvukalt savinõukilde, millest enamik on tüüpiline kammkeraamika ning luust nurkteratööriistu. Ühtlasi jääb leiukoha alale seni täpsemalt uurimata puidust laevavakk. Luuleide on kokku 190, sh inimsäilmed ning kiviaja materjalil iseloomulikud looma- ja kalaliigid: põder, tarvas, kobras, valgejänes, saarmas, luts, ahven, haug.

Radiosüsinikdateeringud on tehtud neljast esemest ja ühest inimsäilmest. Kalibreeritud vanim tulemus 7186–6822 e.m.a ja noorim 2469–2283 e.m.a. Inimluu dateering 3474–3372 e.m.a. Leiud pärinevad varamesoliitikumist kuni hilisneoliitikumini, inimsäilmed seostuvad tüüpilise kammkeraamika perioodi matusega. Lisaks kiviajale leitub hilisrauaaja ja kesk- ning varauusaja keraamikat.

- 3.2. Arheoloogiline leiukoht kehtestatakse, kuna maa-alalt on leitud arheoloogilisi leide ning arheoloogilisele kultuurkihile osutavate ajalooliste allikate ja maa-alal tehtud arheoloogiliste uuringute ning maastikuanalüüsi põhjal võib see neid jätkuvalt sisaldada. Arheoloogilise leiukoha määramine annab võimaluse maa-alal toimuvate mulla- ja kaevetööde käigus saada piirkonna varasema asustusloo kohta lisainfot, sh arheoloogilise kultuurikihi iseloomu ja ulatuse kohta. Ühtlasi loob arheoloogiliseks leiukohaks määramine eelduse otsinguvahendi kasutamise ennetamiseks maa-alal ja veel säilinud arheoloogilise kultuurikihi lõhkumise metallesemete välja võtmisel.
- 3.3. Arheoloogilise leiukoha määramisel täidab Eesti endale võetud kohustusi, olles liitunud ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni 2001. aasta veealuse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga³. Selle kohaselt on veealune kultuuripärand kõik inimese olemasolu kultuurilised, ajaloolised või arheoloogilised jäljed, mis on vähemalt 100 aastat olnud osaliselt või täielikult, ajutiselt või pidevalt vee all, näiteks muistised, rajatised, hooned, esemed ja inimsäilmed ning õhu- ja muud sõidukid või nende osad, nende last või muu sisu koos arheoloogilise ja loodusliku ümbrusega. Konventsiooniga liitumisel võttis Eesti endale kohustuse rakendada meetmeid, mis on vajalikud veealuse kultuuripärandi kaitseks ja säilitamiseks kasutades selleks parimaid olemasolevaid vahendeid. Konventsiooni eesmärkide täitmise tagab mh riikliku kaitse alla võtmine

² Rannapungerja IV ja Raadna aladelt avastatud loomaluude analüüsi ülevaade: Lõugas, L. 2018. Aruanne. Rannapungerja III ja IV (AI-7594 ja AI-7946), Uusküla (AI-7595), Alajõe (AI-7596, AI-7597.), Mustvee (AI-7591), Omedu jõesuu (AI-7517) ja Omedu paadisadama alalt (AI-7518) ning Raadnalt (AI-7947) 2015. ja 2016. aastal leitud loomaluude taksonoomilistest ja anatoomilistest määrangutest.

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/224112020001>

arheoloogilise leiukohana, mille tagajärjel kohalduvad muinsuskaitseaduse ja muude seaduste asjakohased sätted.

- 3.4. Leiukoht asub Peipsi järve põhjaosas Rannapungerja ja Raadna külade lähistel ning Avinurme metskond 36 (KÜ 42001:001:0302), Iisaku metskond 45 (KÜ 81501:005:0279) ja Kuupaiste (KÜ 4001:001:0302) katastriüksustel ligikaudu 190 ha suurusel alal. Leiukoha piiride määramisel on lähtutud nii arheoloogiliste leidude leiualadest, katastripiiridest kui ka maastikuloogikast.
- 3.5. Katastriüksused, millel leiukoht asub, on kasutusel maatulundusmaana või elamumaana.
- 3.6. Maa-ala arheoloogiliseks leiukohaks määramisega seatavad piirangud ei muuda seal paiknevate kinnisasjade senist sihtotstarbelist kasutamist võimatuks ega raskenda seda oluliselt, mistõttu ei ole käskkirjaga kehtestatavate kitsenduste puhul tegemist omandiõiguse intensiivse riivega. Arheoloogiliseks leiukohaks määramisel hakkab maa-alal kehtima otsinguvahendi kasutamise keeld. Samuti kaasneb leiukoha määramisega kohustus teavitada Muinsuskaitseametit kaevetöödest maa-alal.
- 3.7. Arheoloogilise leiukoha säilimise tagamiseks peab igaüks rakendama ettevaatusmeetmeid ning isik, kelle kinnisasjal arheoloogiline leiukoht asub, peab viivitamatult teavitama Muinsuskaitseametit leiukoha rikkumisest või ohust selle säilimisele ning leiukoha asumisest kinnisasjal selle valduse üleandmisel rendi- või muu selletaolise suhte alusel. Arheoloogilise leiukoha piiresse jääva kinnisasja võõrandamise leping või asjaõigusega koormamise leping peab sisaldama sellekohast sätet viitega arheoloogiliseks leiukohaks tunnistamise õigusaktile.
- 3.8. Muinsuskaitseamet võib arheoloogilise leiukoha suhtes, kus on tuvastatud arheoloogilise kultuurikihi olemasolu, algetada kultuurimälestiseks tunnistamise menetluse. Amet lõpetab kaitse arheoloogilise leiukohana, kui leiukoht tunnistatakse seaduses sätestatud korras mälestiseks või kui leiukoht on läbi uuritud ja arheoloogilisele kultuurikihile osutavaid elemente ei ole enam säilinud.
- 3.9. Arheoloogilises leiukohas kehtib otsinguvahendiga otsimise keeld, välja arvatud MuKS § 29 lg 2 sätestatud korras. Arheoloogilise leiukoha määramisega keelustatakse maa-alal edasine otsinguvahendi kasutamine ja sellest tulenevalt piirkonna rüüstamine, st arheoloogiliste leidude eemaldamine maapinnast oma algsest leiukontekstist. Leidude eemaldamisel pinnasest ilma kultuurikihti arheoloogiliselt uurimata ei ole võimalik hinnata, kas tegemist on kohaga, millel on arheoloogiamälestise potentsiaal, st ei ole võimalik näha seoseid leidude ja kunagise inimtegevuse vahel kogu selle mitmekesisuses ning teaduslik informatsioon inimkonna ajaloo ja inimese suhte kohta looduskeskkonnaga läheb kaduma.
- 3.10. MuKS § 26 lg 1 sätestab, et arheoloogilise leiukoha määramisega on võimalik vajadusel piirkonnas rakendada ennetava meetmena uuringukohustust enne ehitamist, teede, kraavide, trasside rajamist, ja muid mulla- ja kaevetöid ning enne traalimist,

süvendamistööde tegemist ja tahkete ainete kaadamist. Pärast maa-ala arheoloogiliseks leiukohaks määramist hinnatakse uuringu määramise vajadust kõikide ehitus- ja kaevetööde puhul, k.a. siis, kui ehitusluba on väljastatud enne arheoloogilise leiukoha määramist. Uuringu eesmärgiks on tagada, et nimetatud tegevusega hõlmatud aladel ei läheks kaduma paigaga seotud oluline teave. Maaomanikule on planeeritud tööde tegemise ala uurimine enne tööde tegemist vähemkoormavam kui juba alustatud tööde peatamine arheoloogilise leiu ilmumise tõttu (MuKS § 31, § 82). Uuringukohustust tasakaalustab õigus saada hüvitist, kui Muinsuskaitseamet on uuringud määranud.

- 3.11. MuKS § 25 lg 3 p 4 võimaldab vajadusel määrata arheoloogilise leiukoha uuringukohustusest leevenduse. Rannapungerja ja Raadna külades paikneval arheoloogilisel leiukohal uuringukohustust ei leevendata, kuna arheoloogilisi leide on leitud maapinna vahetust lähedusest.
- 3.12. MuKS § 25 lg 3 p 3 kohaselt tuleb alati enne tööde tegemist teha uuring, kuid olenevalt konkreetsest töö iseloomust ja täpsest asukohast, ei ole uuringute teostamine alati mõistlik. Samuti on oluline täpsustada, millist uuringu liiki rakendada. Muinsuskaitseameti poolt uuringu täpsema vajaduse määramine igal konkreetsel juhul tagab selle, et arheoloogiline kultuurikiht saab vähem kahjustada ning maa omanikule on see vähem koormavam, kui absoluutne uuringu tegemist kohustus. Maa-ala omanikul või valdajal on võimalus esitada taotlus Muinsuskaitseametile (info@muinsuskaitseamet.ee) vähemalt 30 päeva enne planeeritavat ehitamist, teede, kraavide ja trasside rajamist ning muid mulla- ja kaevetöid taotlus, kus on märgitud:
- 3.12.1. Taotluse esitaja nimi, kontaktandmed või esindaja andmed ning teatise esitamise kuupäev;
 - 3.12.2. Arheoloogilise leiukoha registri number ja nimi;
 - 3.12.3. Tööde tegemise asukoht (aadress);
 - 3.12.4. Taotluse esitamise eesmärk, sealhulgas kavandatava töö kirjeldus ja vajaduse korral täpsustavad joonised, ehitusprojekt või muu lisateave (nt viide ehitusregistrisse laetud dokumentidele);
 - 3.12.5. Töö eelduslik alustamise kuupäev ja kavandatav lõpetamisaeg.

(Allkirjastatud digitaalselt)

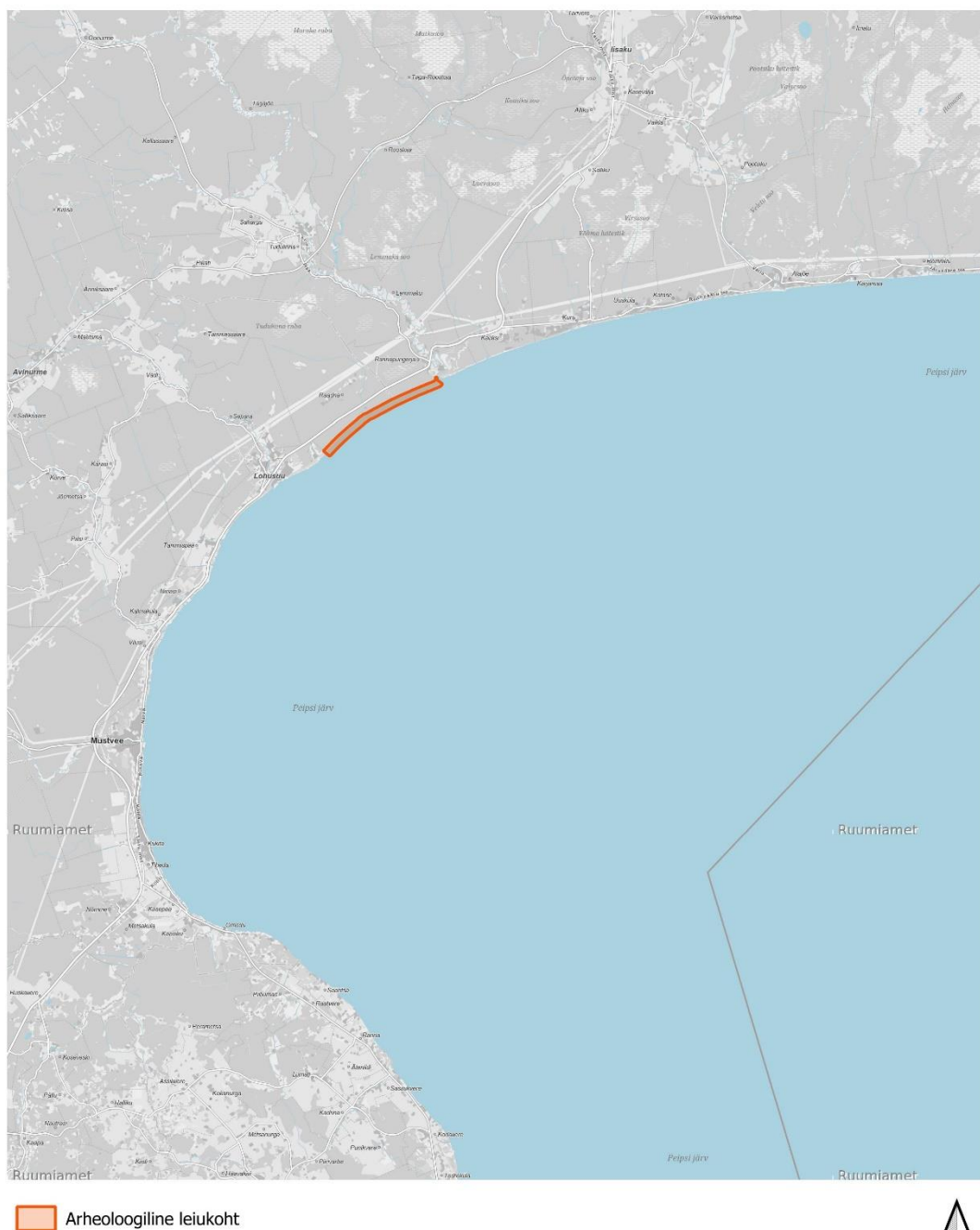
...

Peadirektor

Liivi Varul, kaitsekorralduse spetsialist, liivi.varul@muinsuskaitseamet.ee, +37253026912

Lisa 1. Arheoloogilise leiukoha asukoht, piir ja koordinaadid.

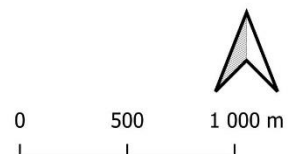
Kaart 1. Arheoloogilise leiukoha asukoht.

Kaart 2. Arheoloogilise leiukoha piir.

- Arheoloogilise leiukoha nurgapunkt
- Arheoloogiline leiukoht
- KÜ 2025

Muinsuskaitseamet: 24.03.2025
Aluskaart: Maa-ja Ruumiamet 2025

Tabel 1. Arheoloogilise leiukoha piiri koordinaadid.

Nr	X	Y
1	6539115,933	677825,663
2	6539225,173	677939,047
3	6539250,98	677963,232
4	6539273,528	677973,253
5	6539302,71	678010,983
6	6539362,823	678067,365
7	6539433,533	678133,046
8	6539460,964	678159,257
9	6539539,141	678235,148
10	6539599,792	678296,41
11	6539677,512	678375,958
12	6539762,017	678463,11
13	6540112,264	678855,532
14	6540452,667	679258,523
15	6540511,734	679305,255
16	6540579,366	679407,04
17	6540617,336	679463,994
18	6540647,917	679490,958
19	6540681,815	679544,311
20	6540682,405	679582,042
21	6540745,168	679703,899
22	6540848,794	679890,426
23	6540891,858	679961,975
24	6540908,365	680000
25	6540975,584	680128,766
26	6541198,685	680540,833
27	6541379,726	680909,926
28	6541435,79	681027,694
29	6541530,899	681235,434
30	6541642,398	681500,027
31	6541675,222	681552,423
32	6541725,677	681682,734
33	6541794,89	681843,181
34	6541819,169	681915,824
35	6541848,957	681958,735
36	6541857,7	682006,371

Nr	X	Y
37	6541905,172	682114,734
38	6542000,263	682349,294
39	6542028,392	682422,893
40	6542062,671	682489,599
41	6542086,957	682525,571
42	6542119,483	682554,215
43	6542139,993	682568,554
44	6542160,789	682576,188
45	6542173,811	682575,245
46	6542195,707	682563,451
47	6542219,672	682558,825
48	6542234,76	682563,162
49	6542235,834	682567,768
50	6542239,981	682585,753
51	6542243,356	682599,977
52	6542246,587	682612,659
53	6542195,3	682624,83
54	6542163,093	682626,093
55	6542122,654	682645,146
56	6542103,404	682659,867
57	6542089,438	682664,774
58	6542056,307	682712,584
59	6542016,032	682770,213
60	6541975,349	682818,249
61	6541939,943	682860,801
62	6541919,662	682839,279
63	6541860,903	682794,005
64	6541835,858	682756,438
65	6541802,626	682691,899
66	6541774,209	682617,728
67	6541705,537	682447,283
68	6541631,646	682274,805
69	6541623,042	682227,197
70	6541592,772	682183,916
71	6541520,838	682000,509
72	6541448,969	681820,765

Nr	X	Y
73	6541416,838	681769,107
74	6541396,07	681719,54
75	6541263,78	681414,232
76	6541209,736	681296,128
77	6541128,136	681126,936
78	6541083,099	681026,071
79	6541026,849	680908,483
80	6540851,08	680587,807
81	6540803,29	680497,711
82	6540756,671	680411,37
83	6540712,084	680325,242
84	6540549,799	680026,771
85	6540501,212	679937,101
86	6540455,671	679812,741
87	6540421,763	679759,571
88	6540391,282	679732,428
89	6540285,793	679574,11
90	6540223,353	679523,72
91	6540136,627	679420,443
92	6539966,318	679219,451
93	6539886,21	679123,966
94	6539734,53	678953,375
95	6539620,008	678825,823
96	6539557,094	678755,677
97	6539360,309	678551,894
98	6539305,408	678495,638
99	6539305,004	678495,281
100	6539130,689	678329,914
101	6539080,137	678284,256
102	6539077,067	678280,145
103	6539047,655	678241,743
104	6539024,423	678231,267
105	6539000,164	678208,637
106	6538973,848	678181,207
107	6538889,873	678094,075
108	6539108,938	677834,116